

УДК 341.24(4)

РУДІК Надія Михайлівна,
канд. держ. упр., доц., доц. каф. права
та європейської інтеграції ДРІДУ НАДУ

УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ ЄС ТА УКРАЇНОЮ, ГРУЗІЄЮ ТА МОЛДОВОЮ: СПІЛЬНІ РИСИ ТА ВІДМІННОСТІ

Аналізуються угоди про асоціацію між ЄС та Україною, Грузією і Молдовою, зокрема їх зміст, інституційна структура, процес ратифікації, перші результати виконання. Розглядаються й порівнюються ключові частини угод з метою з'ясування їх спільних рис та відмінностей. Перший досвід виконання угод про асоціацію свідчить про суттєве зростання частки ЄС в загальному обсязі зовнішньої торгівлі трьох партнерських країн. Робиться висновок про те, що основоположними спільними рисами угод про асоціацію між ЄС та Україною, Грузією і Молдовою є: визнання ЄС європейського вибору та європейських прагнень трьох партнерських держав, їх ідентифікація з фундаментальними європейськими політичними цінностями; поглиблення співпраці сторін у сферах спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, а також у межах простору свободи, безпеки і правосуддя; далекосяжна лібералізація двосторонньої торгівлі між сторонами, адаптація національного законодавства партнерських держав до законодавства ЄС. Переважна більшість виявлених у текстах угод відмінностей мають суто технічний характер.

Ключові слова: публічна політика, європейська інтеграція, угода про асоціацію, глибока та всеосяжна зона вільної торгівлі, пострадянські країни.

Rudik N. M. Association Agreements between Ukraine, Georgia and Moldova: common features and differences

This paper analyses the Association Agreements between Ukraine, Georgia and Moldova, in particular their content, institutional structure, ratification process, and the first results of implementation. In order to determine some common features and differences of the

Agreements in the article addresses and compares key parts of the documents. The first experience of association agreements implementation demonstrates the significant growth of the EU share in total foreign trade of the three partner countries. It is concluded that the fundamental common features of the Association Agreements between Ukraine, Georgia and Moldova are: acknowledgment by EU of the European aspirations of the three partner states and their identification with fundamental European political values; deepening cooperation in the area of the EU Common Foreign and Security Policy and within the area of freedom, security and justice; far-reaching liberalization of bilateral trade between the Parties; adaptation of national legislations of the partner states with EU law. The great majority of differences between the texts of agreements identified are technical in nature.

Key words: public policy, European Integration, Association Agreement, Deep and Comprehensive Free Trade Area, post-soviet countries.

Постановка проблеми. Згідно зі ст. 217 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) «Союз може укласти угоди з однією або більше третіми країнами або міжнародними організаціями, що запроваджують асоціацію, включаючи взаємні права та обов'язки, спільні дії та спеціальні процедури» [6]. У контексті посткомуністичного простору угоди про асоціацію (УА), які ЄС укладає на основі ст. 217 ДФЄС, можуть мати на меті підготовку конкретної європейської країни до набуття членства в Союзі або започаткування між сторонами співробітництва особливого роду. Угодами, укладеними з метою підготовки до вступу, наприклад, є угоди про стабілізацію та асоціацію між ЄС та країнами Західних Балкан (Албанія, Боснія і Герцеговина, Косово, Македонія, Сербія, Чорногорія), які адаптовані до конкретної ситуації в кожній країні-партнері. Крім створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) між ЄС і відповідною країною, вони також визначають загальні політичні та економічні цілі асоціації, стимулюють регіональне співробітництво. Метою УА між ЄС та трьома пострадянськими країнами – Україною, Грузією і Молдовою – є досягнення ними політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС. Невід'ємною частиною цих угод є створення з ЄС глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ГВЗВТ), яка має стати і результатом, і рушійною силою впровадження в цих країнах політичних, соціально-економічних, правових та інституційних реформ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності УА, її структури та змісту положень, а також значення цього документа для України розглядалися в публікаціях О. Сушка, І. Солоненко, М. Кузьо, І. Мельника, О. Осипчук, О. Огризко, Т. Макухи, О. Бровко, А. Махінової, А. Гетьманчук, С. Солодкого, О. Рудіка та інших українських дослідників та експертів. Не оминули увагою угоду, вплив цього документа на процес реформ в Україні, його значення для європейської перспективи нашої держави й зарубіжні автори, такі як Д. Тольксдорф, К. Волчук, Е. Реттман, Д. Марплз та ін. Ґрунтовний аналіз УА між ЄС та Україною, Грузією і Молдовою здійснив британський учений М. Емерсон. Його праця «Вступ до угод про асоціацію між ЄС та Грузією, Молдовою та Україною» стала однією з перших, присвячених дослідженню асоційованих відносин ЄС з пострадянськими країнами. Поглиблення двосторонніх відносин трьох партнерських країн з ЄС у межах УА досліджують В. Мовчан, А. Лупушор, Д. Сенуза, Т. Ковдзірідзе та інші науковці.

Метою статті є з'ясування спільних рис і відмінностей в УА між ЄС та Україною, Грузією і Молдовою, а також огляд перших результатів виконання цих документів сторонами.

Виклад основного матеріалу. Грузія почала переговори з ЄС щодо укладення УА в липні 2010 р., тоді як переговори щодо економічної частини угоди (про ГВЗВТ) розпочалися в грудні 2011 р. У ході переговорного процесу проведено 14 пленарних засідань, які стосувалися питань політичної частини УА, 6 раундів переговорів і близько 100 відеоконференцій були присвячені розгляду питань щодо створення ГВЗВТ. Переговори завершилися у липні 2013 р. Молдова почала аналогічні переговори з ЄС у січні 2010 р. і після п'ятнадцяти раундів переговорів завершила їх у червні 2013 р. (переговори щодо ГВЗВТ у межах УА розпочалися в січні 2012 р. і після семи раундів завершилися в липні 2013 р.). На саміті ініціативи «Східне партнерство» у Вільнюсі (28 – 29 листопада 2013 р.) текст УА між ЄС і Грузією та ЄС і Молдовою був парафований на найвищому рівні.

Переговори щодо нового базового договору між Україною та ЄС на заміну чинної Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) розпочалися у березні 2007 р. (у вересні 2008 р. на саміті Україна – ЄС в Парижі сторони узгодили назву майбутнього документа – «Угода про асоціацію»). Під час п'ятнадцятого саміту Україна – ЄС (19 грудня 2011 р., м. Київ) лідери України та ЄС офіційно заявили про завершення

переговорів щодо УА, а 30 березня 2012 р. в Брюсселі глави переговорних делегацій парафували УА. На саміті ініціативи «Східне партнерство» у Вільнюсі керівництво України в особі президента В. Януковича відмовилось підписати УА, пославшись, зокрема, на необхідність продовження переговорів з ЄС за участі Російської Федерації (РФ), що спричинило Революцію Гідності й привело до зміни влади в Україні.

Урочисте підписання УА між Грузією та ЄС, а також Україною та ЄС і Молдовою та ЄС відбулось 27 червня 2014 р. в Брюсселі. На відміну від Грузії та Молдови, підписання УА між ЄС та Україною відбувалось у два етапи. Через складну політичну ситуацію в Україні, зумовлену поваленням режиму В. Януковича та початком окупації Росією Автономної республіки Крим, а також тимчасову відсутність глави держави, спочатку була підписана лише політична частина, а трохи згодом – повний текст, включно з економічною частиною. На позачерговому саміті ЄС 21 березня 2014 р. в Брюсселі політичну частину УА підписали прем'єр-міністр України А. Яценюк, глави держав і урядів держав-членів ЄС-28 і керівники ЄС. Підписи поставили під текстом всієї УА, однак сторони підписали також Заключний акт, в якому було чітко зазначено, що підписується лише політична частина документа, до якої входять преамбула, стаття 1 та розділи I, II, VII (2 % від загального обсягу). У Заключному акті Україна і ЄС підтвердили свою прихильність продовжити підписання та укладення розділів III, IV, V і VI Угоди, які складають, разом з іншою частиною Угоди, єдиний інструмент. Економічна частина УА була підписана 27 червня 2014 р. вже за участі новообраного Президента України П. Порошенка.

Текст УА між ЄС і Україною був розробленим і парафованим першим, через що він слугував своєрідною матрицею для двох інших. З огляду на це всі три УА в основному є однаковими, хоча й відрізняються рядом технічних деталей та мають низку істотних змістових відмінностей.

Щодо технічних деталей, то тексти УА між ЄС та Грузією, Молдовою та Україною складаються з преамбули, статті 1, розділів (вісім розділів в УА між ЄС та Грузією і по сім – в УА між ЄС та Молдовою і Україною), додатків (34, 35 і 43 відповідно), у яких визначаються нормативні акти ЄС, які слід прийняти до визначеної дати, та протоколів (3, 4 і 3 відповідно). Розділи всіх УА мають однакові назви («Загальні принципи», «Політичний діалог та реформи, співробітництво у сфері зовнішньої політики та політики безпеки», «Свобода, безпека і правосуддя», «Торгівля і

питання, пов'язані з торгівлею», «Економічне та секторальне співробітництво», «Фінансове співробітництво, положення щодо боротьби з шахрайством та контролю», «Інституційні, загальні та прикінцеві положення»), за винятком розділу VI «Механізми адміністративного співробітництва», який є лише в УА між ЄС та Грузією [3; 4; 5]. Глави є досить різними: деякі з них є функціонально визначеними і мають обов'язкову юридичну силу, є такі, що мають велике політичне або економічне значення, а інші стосуються суто технічних питань. У цілому текст УА між ЄС та Грузією нараховує 743 сторінки в Офіційному журналі ЄС, ЄС та Молдовою – 740, а між ЄС та Україною – 2 129 сторінок.

Що стосується змістових відмінностей, то вони переважно є наслідком роботи урядів з реформування політичної та економічної систем своїх країн, яка була зроблена ними до підписання УА, а також розміром економік трьох пострадянських країн. Так, Грузія в односторонньому порядку суттєво лібералізувала більшу частину своєї торгівлі з усім світом ще до початку переговорів щодо УА, в результаті чого положення про ГВЗВТ майже не містять винятків щодо скасування тарифних бар'єрів у торгівлі товарами (на відміну, наприклад, від ГВЗВТ з Україною). Зі свого боку Молдова, для того щоб виразно підкреслити своє прагнення вступити в ЄС під час переговорів дотримувалась максималістського підходу, взявши на себе зобов'язання адаптувати все релевантне до УА законодавство ЄС, що пояснює, чому додатки до УА між ЄС та Молдовою включають у себе більше правових норм ЄС порівняно з двома іншими УА [8].

Інституційна структура УА в цілому є традиційною для європейської політичної практики. В УА між ЄС та Грузією і ЄС та Молдовою зазначається, що політичний діалог та діалог з питань політики між сторонами, у тому числі з питань галузевого співробітництва може відбуватись на будь-якому рівні. Періодичний діалог з питань політики на високому рівні відбувається в межах Ради асоціації та під час регулярних зустрічей (щонайменше один раз на рік) між представниками обох сторін на рівні міністрів за взаємною згодою (згідно зі ст. 460 УА між Україною та ЄС політичний діалог та діалог з питань політики на найвищому рівні між сторонами відбувається на рівні самітів, які проводяться, як правило, один раз на рік, а на рівні міністрів – в рамках Ради асоціації). Для досягнення цілей УА Рада асоціації має повноваження приймати рішення, які є обов'язковими для сторін, а також може надавати рекомендації. Вона готує свої рішення і рекомендації за згодою сторін після виконання відповідних

внутрішньодержавних процедур. Перше засідання Ради асоціації ЄС – Грузія відбулось 17 листопада 2014 р., ЄС – Молдова – 17 травня 2015 р. Рада асоціації ЄС – Україна вперше зібралась на засідання 15 грудня 2015 р.

Для надання допомоги Раді асоціації під час виконання нею своїх обов'язків, заснований Комітет асоціації, який складається з представників сторін, головним чином, на рівні вищих посадових осіб. Головування в Комітеті асоціації має здійснюватись по черзі представниками сторін. Обов'язки і порядок функціонування Комітету асоціації визначається регламентом Ради асоціації. Засідання Комітету асоціації проводяться щонайменше один раз на рік. Рада асоціації може делегувати Комітету асоціації будь-яке зі своїх повноважень, у тому числі повноваження приймати обов'язкові для виконання рішення. Комітет асоціації проводить засідання в спеціальному складі для розгляду всіх питань, пов'язаних з торгівлею (щонайменше один раз на рік). У рамках Комітету асоціації можуть створюватись підкомітети. Крім того, Рада асоціації може прийняти рішення про створення будь-якого спеціального комітету чи органу в конкретних сферах, які необхідні для виконання УА.

УА створений також Парламентський комітет асоціації, який є форумом для членів національних парламентів і Європейського Парламенту, у межах якого проводяться засідання (їх регулярність визначається Комітетом самостійно) і відбувається обмін думками. Головування в Комітеті здійснюється по черзі представниками національних парламентів і представником Європейського Парламенту. Парламентський комітет асоціації може запитувати у Ради асоціації відповідну інформацію стосовно виконання УА, яка, у свою чергу, надає Комітету запитувану інформацію. Рада асоціації інформує Парламентський комітет асоціації про свої рішення та рекомендації, надає Комітету запитувану ним інформацію стосовно виконання УА. Парламентський комітет асоціації може надавати рекомендації Раді асоціації. Він може створювати відповідні підкомітети. Перше засідання Парламентського комітету асоціації ЄС – Грузія відбулось 2 – 4 листопада 2015 р., ЄС – Молдова – 21 – 22 вересня 2015 р. Парламентський комітет асоціації ЄС – Україна провів своє перше засідання 24 – 25 лютого 2015 р.

Нарешті, для проведення регулярних засідань представників громадянського суспільства з метою інформування їх про виконання УА та врахування їхнього внеску в її виконання сторонами створена Платформа громадянського суспільства, яка

складається з представників громадянського суспільства сторін та членів Європейського економіко-соціального комітету – ЄЕСК (регулярність засідань визначається Платформою самостійно). Голозування у Платформі здійснюється по черзі відповідно представниками громадянського суспільства від національної сторони і представником ЄЕСК. Рада асоціації інформує про свої рішення та рекомендації Платформу громадянського суспільства, яка може надавати Раді рекомендації. Комітет асоціації та Парламентський комітет асоціації мають здійснювати регулярні контакти з представниками Платформи з метою отримання їхньої думки щодо досягнення цілей УА. Перше інавгураційне засідання Платформи громадянського суспільства ЄС – Грузія відбулось 16 червня 2016 р. в Тбілісі, ЄС – Молдова – 10 травня 2016 р. в будівлі ЄЕСК в Брюсселі. Інавгураційне засідання аналогічної платформи ЄС – Україна відбулось 16 квітня 2015 р. в Києві.

Процес ратифікації УА між ЄС та Грузією тривав з липня 2014 р. (Румунія стала першою державою-членом ЄС, яка вже 3 липня 2014 р. ратифікувала всі три УА між ЄС і Грузією, Молдовою, Україною) до грудня 2015 р. (Бельгія стала останньою державою-членом, яка ратифікувала УА). Європейський Парламент ратифікував УА з Грузією 18 грудня 2014 р. (490 голосів «за», 76 – «проти», 57 – «утримались») [12], а парламент Грузії – 18 липня 2014 р. (123 голоси «за», 0 – «проти», 0 – «утримались») [14]. Парламент Молдови ратифікував УА 2 липня 2014 р., тобто через п'ять днів після підписання, встановивши, тим самим, своєрідний рекорд. Європейський Парламент ратифікував УА з Молдовою 13 листопада 2014 р. (535 голосів «за», 94 – «проти», 44 – «утримались») [11]. Загалом процес ратифікації УА між ЄС і Молдовою завершився 26 листопада 2015 р., коли УА ратифікувала Італія. Як відомо, УА між ЄС та Україною була синхронно ратифікована Європейським Парламентом (535 голосів «за», 127 – «проти», 35 – «утримались») та Верховною Радою України (355 голосів «за», 0 – «проти», 0 – «утримались») 16 вересня 2014 р. (Бельгія останньою ратифікувала УА між ЄС та Україною).

Рада ЄС з питань закордонних справ 23 травня 2016 р. ухвалила рішення щодо набуття чинності УА між ЄС і Грузією та ЄС і Молдовою з 1 липня 2016 р., тобто як і передбачено УА «в перший день другого місяця, що настає після дати здачі на зберігання останньої ратифікаційної грамоти або останнього документа про затвердження» [3; 4; 5]. На відміну від УА між Україною та ЄС, ратифікація якої поки

що є не завершеною через негативні результати консультативного референдуму в Нідерландах, який відбувся 6 квітня 2016 р. (Нідерланди ратифікували УА, але не надіслали до Генерального секретаріату Ради ЄС відповідну ратифікаційну грамоту), процес ратифікації УА між ЄС і Грузією та ЄС і Молдовою пройшов без ускладнень.

Тимчасове застосування УА між ЄС та Грузією розпочалось з 1 вересня 2014 р. За даними Євростату, за перші 12 місяців імплементації ГВЗВТ імпорт з Грузії в ЄС зріс на 15 %. У 2015 р. імпорт грузинських товарів в ЄС зріс на 12 % і становив 741 млн євро. Частка ЄС у загальному обсязі торгівлі Грузії (імпорт і експорт) становить сьогодні 31 %, порівняно з 27 % до набрання чинності ГВЗВТ. Безпосереднім результатом застосування ГВЗВТ стала матеріалізація грузинського експорту в ЄС: суттєво збільшився обсяг експорту ківі, чорниць, горіхів, часнику, вина, а також міді та нафтових олій. Найближчим часом має розпочатись експорт меду, хороший експортний потенціал має ягняча вовна (поляр). ЄС також надає підтримку розвитку нового бізнесу в Грузії, останнім часом за допомогою відкриття кредитних ліній. Станом на сьогоднішній день Грузія за допомогою ЄС прийняла понад 7 000 європейських стандартів у таких сферах, як охорона здоров'я, безпека та охорона навколишнього середовища, 1 700 з яких були прийняті лише за 2015 р. Починаючи з 2000 р., Грузія планує впроваджувати 2 000 стандартів ЄС на рік, що означатиме безпечніші товари для громадян Грузії та збільшення експортних можливостей для грузинського бізнесу [9].

Слід зазначити, що ГВЗВТ не застосовується в грузинських сепаратистських регіонах Південної Осетії та Абхазії, які не відповідають базовим умовам застосування УА. Однак спеціальним положенням УА (ст. 429) передбачається застосування ГВЗВТ в цих двох регіонах, щойно для цього будуть створені відповідні умови [3, р. 137]. ЄС і Грузія домовились також про прийняття Порядку денного асоціації ЄС – Грузія (ПДА) – документа, який визначає перелік пріоритетів двосторонньої співпраці на період 2014 – 2016 рр. ПДА допомагає Грузії повною мірою скористатися перевагами УА і буде оновлений до кінця 2016 р.

Тимчасове застосування УА між ЄС та Молдовою розпочалося з 1 вересня 2014 р. В 2015 р. товарообіг між ЄС і Молдовою знизився на 6 %, в основному за рахунок різкого скорочення експорту з ЄС до Молдови. Однак експорт з Молдови в ЄС продовжує зростати, збільшившись у 2015 р. на 5 %. У минулому році ЄС імпортував з Молдови товарів на суму 1,2 млрд євро, що на 27 % більше, порівняно з 2013 р., а обсяг

імпорту сільськогосподарської продукції з Молдови в ЄС зріс у 2015 р. на 9 %. Порівняно з 2014 р. експорт ЄС в Молдову скоротився на 11 % і становив у 2015 р. 2,08 млрд євро. Після різкого збільшення у 2014 р. (наприклад, консервованих овочів – на 455 %, консервованих фруктів та горіхів – на 228 %, каштанів – на 290 % [13]) експорт в ЄС деяких молдавських товарів продовжував зростати і в 2015 р. Так, позитивна динаміка спостерігалась в експорті насіння соняшнику, горіхів, винограду, сухофруктів, пшениці, ячменю, соєвих бобів, одягу і постільних речей. Доступ на європейські ринки і вигоди від ГВЗВТ сприятимуть подальшому зростанню економіки щойно Молдова приведе свої стандарти у сфері охорони здоров'я і безпеки у відповідність до стандартів ЄС. Реформа безпеки харчових продуктів дозволить Молдові експортувати в ЄС свою сільськогосподарську продукцію, зокрема продукти тваринного походження, безпечність яких для європейських споживачів суворо контролюється. У цілому очікується, що в разі успішного завершення реформ ГВЗВТ з ЄС забезпечить щорічний приріст ВВП Молдови на 5,4 % [10].

Як і у випадку з Грузією, застосування УА між ЄС і Молдовою або її розділу V (торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) на територіях, над якими уряд Молдови не здійснює ефективний контроль (Придністров'я), розпочнеться лише після того, як Республіка Молдова забезпечить повну імплементацію і дотримання УА на всій своїй території. Рішення щодо цього прийматиме Рада асоціації [4, р. 148].

В Україні УА почала тимчасово застосовуватися з 1 листопада 2014 р., а її розділ IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», який запроваджував ГВЗВТ між Україною та ЄС, тимчасово застосовується з 1 січня 2016 р. Рішення щодо відтермінування початку функціонування ГВЗВТ до 31 грудня 2015 р. включно було прийнято Радою ЄС із загальних питань 29 вересня 2014 р. за результатами тристоронньої міністерської зустрічі Україна – ЄС – РФ (міністр закордонних справ України, член Європейської Комісії з питань торгівлі, міністр економічного розвитку РФ), яка відбулась 12 вересня 2014 р. в Брюсселі. Метою відтермінування було продовження протягом 2015 р. тристоронніх переговорів з питань, які непокоять РФ щодо ГВЗВТ Україна – ЄС. Як компенсацію, ЄС продовжив наданий Україні 22 квітня 2014 р. режим автономних торговельних преференцій (АТП) до 31 грудня 2015 р. Ці АТП передбачали одностороннє скасування (або зниження) ЄС ввізних мит на експорт української продукції на ринок Союзу, тоді як українські ввізні мита залишились без

змін. Як і очікувалось, через позицію РФ тристоронні переговори завершилися безрезультатно, а тому ГВЗВТ між Україною і ЄС почала діяти.

За 11 місяців 2016 р. експорт українських товарів до ЄС збільшився на 3,1 % (або на 372,3 млн дол. США) і загалом становить 12,201 млрд дол. США, а товарообіг зріс на 6,3 %. Питома вага ЄС у торгівлі товарами та послугами за 9 місяців 2016 р. становила 39,8 %. Для низки галузей економіки України ЄС став основним торговельним партнером (наприклад, в ЄС постачається 84 % продукції легкої промисловості, понад 50 % продукції переробки деревини та майже 50 % продукції машинобудування). Рушійною силою зростання експорту до ЄС є аграрна галузь і харчова промисловість. За 10 місяців 2016 р. їхня частка у зростанні експорту становила 85,3 %. Зростання аграрного експорту на ринок ЄС допомогло компенсувати втрати, які українські аграрні виробники зазнали на ринку Російської Федерації. Важливо також, що на ринок ЄС починають виходити компанії, які традиційно експортували товари до РФ, зокрема ряд підприємств у галузі машинобудування і харчової промисловості [1]. Відбувається розширення експортного кошику. На європейський ринок починають експортуватись товари, які взагалі не експортувалися до ЄС, зокрема цукрова кукурудза, висівки, «інші цукрові продукти», гриби, етанол [2].

Висновки. Підписання УА з ЄС стало для трьох пострадянських країн помітної віхою на шляху реалізації ними національних проектів трансформації та модернізації загалом й у двосторонніх відносинах з ЄС зокрема. Набуття чинності УА між ЄС і Грузією, ЄС і Молдовою з 1 липня 2016 р. надає урядам цих країн можливість повністю зосередитись на їх виконанні, не відволікаючись, на відміну від України, на виснажливий пошук шляхів завершення процесу ратифікації. Узнявши досить високий темп реформ у межах Східного партнерства, Грузія і Молдова утримали його й на етапі підготовки до підписання УА. Досвід тимчасового виконання УА цими країнами також свідчить про лідерські позиції Грузії та Молдови.

Основоположними спільними рисами УА між ЄС та Україною, Грузією і Молдовою є: визнання європейського вибору та європейських прагнень трьох партнерських держав, їх ідентифікація з фундаментальними європейськими політичними цінностями; поглиблення співпраці сторін у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, а також у межах простору свободи, безпеки і правосуддя; далекоюсяжна лібералізація двосторонньої торгівлі між сторонами шляхом створення

ГВЗВТ з метою модернізації економік партнерських держав та їх інтеграції в єдиний внутрішній ринок ЄС; адаптація національного законодавства партнерських держав до законодавства ЄС з метою максимального наближення до ЄС. Переважна більшість виявлених у текстах угод відмінностей мають суто технічний характер.

Список використаних джерел

1. **Зануда А.** Рік вільної торгівлі з ЄС: чи варті зусилля? / Зануда А. – Retrieved January 24, 2017, from : <http://www.bbc.com/ukrainian/features-38717311>.

2. **Україна** розпочала експортувати до ЄС висівки, гриби та етанол. – Retrieved December 16, 2016, from : <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/12/16/7059022>.

3. **Association** agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part. – Retrieved December 12, 2016, from : https://eeas.europa.eu/georgia/pdf/eu-ge_aa-dcfta_en.pdf.

4. **Association** agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Moldova, of the other part. – Retrieved December 17, 2016, from : http://eeas.europa.eu/moldova/pdf/eu-md_aa-dcfta_en.pdf.

5. **Association** agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. – Retrieved December 12, 2016, from : https://eeas.europa.eu/ukraine/docs/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf.

6. **Consolidated** version of the Treaty on the Functioning of the European Union. – Retrieved September 27, 2016, from : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>.

7. **Eastern** Partnership Index. – Retrieved June 27, 2016, from : <http://www.eap-index.eu>.

8. **Emerson M.** An Introduction to the Association Agreements between the EU and Georgia, Moldova and Ukraine, 24 November 2015 / M. Emerson. – Retrieved July 12, 2016, from : <http://www.3dcftas.eu/publications/key/introduction-association-agreements-between-eu-and-georgia-moldova-and-ukraine-0>.

9. **EU-Georgia** relations. – Retrieved November 21, 2016, from : http://eeas.europa.eu/factsheets/news/eu-georgia_factsheet_en.htm.

10. **EU-Republic** of Moldova relations. – Retrieved November 21, 2016, from : http://eeas.europa.eu/factsheets/news/eu-moldova_factsheet_en.htm.

11. **European** Parliament backs EU-Moldova association deal. – Retrieved August 1, 2016, from : <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20141110IPR78124/european-parliament-backs-eu-moldova-association-deal>.

12. **European** Parliament ratifies EU-Georgia association deal. – Retrieved July 28, 2016, from : <http://agenda.ge/news/26692/eng>.

13. **Full** entry into force of the Association Agreement between the European Union and the Republic of Moldova: European Commission – Press release, Brussels, 1 July 2016. – Retrieved July 12, 2016, from : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2368_en.htm.

14. **Georgia's** Parliament ratifies EU-Georgia Association Agreement. – Retrieved July 28, 2016, from : <http://agenda.ge/news/18327/eng>.

List of references

1. **Zanuda A.** Rik vilnoi torhivli z YeS: chy varti zusyllia? / Zanuda A. – Retrieved January 24, 2017, from : <http://www.bbc.com/ukrainian/features-38717311>.

2. **Ukraine** rozpochala eksportuvaty do YeS vysivky, hryby ta etanol. – Retrieved December 16, 2016, from : <http://www.euointegration.com.ua/news/2016/12/16/7059022>.

3. **Association** agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part. – Retrieved December 12, 2016, from : https://eeas.europa.eu/georgia/pdf/eu-ge_aa-dcfta_en.pdf.

4. **Association** agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Moldova, of the other part. – Retrieved December 17, 2016, from : http://eeas.europa.eu/moldova/pdf/eu-md_aa-dcfta_en.pdf.

5. **Association** agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. – Retrieved December 12, 2016, from : https://eeas.europa.eu/ukraine/docs/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf.

6. **Consolidated** version of the Treaty on the Functioning of the European Union. – Retrieved September 27, 2016, from : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>.

7. **Eastern Partnership Index**. – Retrieved June 27, 2016, from : <http://www.eap-index.eu>.

8. **Emerson M.** An Introduction to the Association Agreements between the EU and Georgia, Moldova and Ukraine, 24 November 2015 / M. Emerson. – Retrieved July 12, 2016, from : <http://www.3dcftas.eu/publications/key/introduction-association-agreements-between-eu-and-georgia-moldova-and-ukraine-0>.

9. **EU-Georgia** relations. – Retrieved November 21, 2016, from : http://eeas.europa.eu/factsheets/news/eu-georgia_factsheet_en.htm.

10. **EU-Republic** of Moldova relations. – Retrieved November 21, 2016, from : http://eeas.europa.eu/factsheets/news/eu-moldova_factsheet_en.htm.

11. **European** Parliament backs EU-Moldova association deal. – Retrieved August 1, 2016, from : <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20141110IPR78124/european-parliament-backs-eu-moldova-association-deal>.

12. **European** Parliament ratifies EU-Georgia association deal. – Retrieved July 28, 2016, from : <http://agenda.ge/news/26692/eng>.

13. **Full** entry into force of the Association Agreement between the European Union and the Republic of Moldova: European Commission – Press release, Brussels, 1 July 2016. – Retrieved July 12, 2016, from : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2368_en.htm.

14. **Georgia's** Parliament ratifies EU-Georgia Association Agreement. – Retrieved July 28, 2016, from : <http://agenda.ge/news/18327/eng>.

Надійшла до редколегії 19.12.16